

1.

tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Dániel András: *Este*
Mészöly Ágnes: *Télbefőtt*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Illatos, szagos dolgok

Szöveggyűjtemény

Füzet, íróeszköz

Anyagok, eszközök a télbefőtt, vagy a hógömb készítéséhez
Írólap, rajz- és íróeszköz
Fonal vagy szalag, textilanyag

Télbefőtt

2x45 perces komplex szövegfeldolgozó és szöveg- és tárgyalgó óra (magyar, kreatív írás, technika)

A gyerekek által megismert szövegekben az emlékek kerülnek a középpontba, így maguk is felismerhetik egy-egy illatban a saját emlékeiket, és egy kreatív írásgyakorlat során meg is fogalmazhatják azokat. Majd a saját kezükkel készíthetnek télbefőttet vagy hógömböt, amely a téli élményekre emlékezteti őket.

Áttekintő vázlat

1.1 Emlékek és illatok	45 perc
1.1a Illatfelismerés	10 perc
1.1b Kicsibácsi befőttjei	15 perc
1.1c Mit érzel?	10 perc
1.1d Az én Kicsibácsi-befőttem	10 perc
1.2 Télbefőtt	45 perc
1.2a Versolvasás	15 perc
1.2b Az én télbefőttem	30 perc
Összesen:	2x45 perc

Alaposabb előkészületet igényel az anyagok, eszközök, tárgyak „begyűjtése” vagy megvásárlása az illatfelismeréshez és a télbefőtt vagy hógömb készítéséhez. A gyerekek számára is kiadhatjuk előre a gyűjtőfeladatot.

A télbefőtt rajzos, írásos változata a verbális, vizuális intelligenciájú gyerekek számára jó differenciáló lehetőség. (Nem mindenkinek elég ügyes a keze, ezért lehet, hogy szívesebben ír vagy rajzol. Ha megengedjük a választás lehetőségét, az kedvez a téli hangulat adekvát kifejezésének.)

JEGYZETEIM

FELADATOK LEÍRÁSA

1.1 Emlékek és illatok

1.1a Illatfelismerés

Vigyünk be különböző erős illatú dolgokat, ami a téltre emlékeztetheti a gyerekeket! Például: narancs, fenyőág, fahéj, mézeskalács stb.

A gyerekek üljenek körbe, csukják be a szemüket, a pedagógus pedig vigye körbe a tárgyakat, és mindenki szagolja meg egyenként!

Majd beszéljük meg, hogy milyen évszakra emlékeztetnek minket ezek az illatok! Miért? Milyen emlékeitek kötődnek ezekhez az illatokhoz?

Vedd figyelembe!

Fontos, hogy a gyerekek ne lássák és ne fogják meg a tárgyakat! Ám ha a pedagógus egyedül viszi azokat körbe, az elég hosszadalmas, ezért kiválaszthat maga mellé néhány segítőt a rátermett gyerekek közül. Legjobb, ha minden tárgynak van egy „illatmestere”, akik egyszerre indulnak el osztály különböző pontjairól (például padsoronként).

1.1b Kicsibácsi befőttjei

A gyerekek olvassák el **Dániel András: Este** című meséjét!

- Miket gyűjtött Kicsibácsi?
- Ez miért furcsa, érdekes?
- Mi hogyan tudjuk összegyűjteni a számunka kedves esték „illatát”?

Most hunyjátok be a szemeteket, és képzeljétek el egy ilyen estét! Mondjátok el, mit érezték!

- Miért jó ez az este?
- Miért érdemes a megőrzésre?
- Milyen illatokat érezték? Milyen hangokat hallotok? Milyen színeket láttok?

Nevezd el az estét valamelyik

- illatról,
- hangról,
- színről,
- hangulatról!

Milyen neveket kapott az este? Mit tudnál még elmondani annak az estének a hangulatáról?

Vedd figyelembe!

A képzeletjátékba bevonhatunk más érzéketeket is, nemcsak az illatokat. Így a hangok, színek, hangulatok neveit is használhatjuk, ha ezzel nem kavarjuk össze a gyerekeket.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek fedezzék fel, hogy az emlékekhez különböző érzéketek: illatok, színek, hangok, sőt ízek is kötődnek.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Illatfelismerés
Szöveg olvasása, értelmezése
Képzeletjáték, névadás
Situációs játék
Kreatív írás: hangulatleírás

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHÉZ A FELADATHOZ?

Illatos, szagos dolgok

10
perc

1.1c Mit érzel?

Képzeld el, hogy kinyitjuk Kicsibácsi egyik befőttjét, és abból kiszáll egy illat! Milyen emlékképhez kötődhet ez az illat? 4-5 fős kis csoportban játsszátok el azt a jelenetet, amit emlékként meg akart őrizni Kicsibácsi azzal az illattal!

Vedd figyelembe!

A szövegben négy illat van megemlítve: korom, faforgács, penész, babér. Kisebb osztálylétszámmal elég is négy csoportot alkotni. Ha több csoportra van szükség, akkor néhány csoport kitalálhatja, mi lehet az elszállt illat, elrepült este, vagy mi lesz, amit a következő héten gyűjt majd Kicsibácsi.

10
perc

1.1d Az én Kicsibácsi-befőttem

Írjatok rövid fogalmazást arról, hogy ti milyen eseménynek, hangulatnak őriznétek meg az illatát! Persze nevet is adjatok az illatnak!

Vedd figyelembe!

Kicsibácsi esti-éjszakai illatokat, hangulatokat gyűjt, ám a gyerekek számára nem biztos, hogy ez a napszak a legmotiválóbb. Ezért ebben a feladatban már kinyithatjuk az „orrunkat” a többi felé is: hadd válasszanak a gyerekek, melyik napszak illata kedvesebb nekik!

Kinyithatjuk a feladatot más érzékek felé is, ha a gyerekek a korábbi képzeletjátékban jól tudtak élni a lehetőséggel. Így lehet színes vagy hangos reggelünk, hangulatos délutánunk, ízes esténk stb. Több érzéklet is összevonható egy kifejezésben, például egy morgós reggel egyszerre hangos és hangulatos. Egy kakaóillatú vacsorának pedig az ízét is érezzük, nem csak az illatát.

45
perc

1.2 Télbefőtt

1.2a Versolvasás

A pedagógus olvassa fel hangosan **Mészöly Ágnes: Télbefőtt** című versét, miközben a gyerekek szemmel követhetik a szöveget!

- Mi mindent talált a versbeszélő a télbefőttekben?
- Neked melyik tetszik a legjobban?
- Te mit táraznál be a télből, hogy a nyári hőségben kéznél legyen?

Néhány idegen eredetű szó, illetve rövidítés is magyarázatra szorul, amit nem biztos, hogy értenek a gyerekek:

- esztéká = a szakorvosi rendelőintézet régi neve; az SZTK a társadalombiztosítás központjának rövidítése volt a szocializmus idején (Szakszervezetek Társadalombiztosítási Központja)
- fád = kedvetlen, unalmas, uncsi

15
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek gondolkozzanak el kedvenc téli emlékeiken. Készítsenek, illetve írjanak, rajzoljanak erre emlékeztető jelet is.

JEGYZETEIM

- snassz = hitvány, selejtes, szegényes
- nassol = torkoskodik, nyalakodik

Figyeljük meg a verssorokat! Észreveszték-e valami visszatérő szabályszerűséget?

Visszatérnek rövidebb sorok, még hozzá mindig 4 hosszabb sor után.

Számoljátok meg a szótagok számát is a hosszú és rövid sorokban!

8 és 4 szótagosak: 4 hosszú, 8 szótagos sor után jön mindig egy rövid, 4 szótagos.

Figyeljétek meg azt is, a rövid sor hogyan kapcsolódik a hosszú sorokhoz: teljesen különálló vagy szorosabb a kapcsolat?

A rövid sorok mindig egy hosszú sorhoz kapcsolódnak szorosan, és ha olvasuk, szünet nélkül egybe is kell olvasni ezeket. Próbáljuk ki! Például:

s ha a nyarat nem kedvelem,
lecammogok.

Majd felnyitok
egyet mindjárt a sok közül.

Azaz talán
legyen inkább a síelés,

Olvassuk el újra hangosan verset, és ügyeljünk a megfigyelt helyekre! Ki próbálja meg?

Részekre tagolhatjuk a verset a rövid sorok előtt vagy után, a mondathatáron.

Hét szakaszra tudjuk osztani, és mindet más olvashatja el.

Vedd figyelembe!

A poétikai jelenség neve: enjambement = áthajlás, átkötés. Lényege: az egyik verssorban kezdődő mondat folytatódik a következő sorban. Tehát a verssorhatár kettévág egy mondattani egységet, ami disszonanciát eredményez. Ezzel a hatással fejez ki valamit, teremt hangulatot a költő. (Mindezt nem kell definíció-szerűen ismertetni a gyerekekkel, a maguk fogalmi szintjén viszont felfedezhetik, megfogalmazhatják a lényegét.)

Az áthajlások miatt (főleg, ha gyengébben olvasó osztályról van szó) a verset először a pedagógus olvassa fel!

1.2b Az én télbefőttem

Készítsünk a gyerekekkel télbefőtöttet úgy, hogy egy kisebb (2 dl-es) befőttesüveg kupakjára belülről különböző téli terméseket, ágakat (toboz, tuja, berkenye) ragasztunk, majd az üveget ráfordítjuk és rácsavarjuk a kupakra, és így lezárjuk. A befőttesüveg így fejjel lefelé, a kupakján áll.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vers olvasása, értelmezése
Áthajlások megfigyelése, hangos olvasás
Beszélgetés, téli emlékek felidézése
Télbefőtött, hógömb készítése dekorációs anyagokkal
Alternatív lehetőség: téli élmény rajzos, írásos rögzítése – elhelyezése befőttesüvegben

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Anyagok, eszközök a télbefőtött, vagy a hógömb készítéséhez
Írólap, rajz- és íróeszköz
Fonal vagy szalag, textilanyag

Ha apró műanyag tárgyakat használnak a gyerekek (virágdekor webshopokban sokféle téli témájú dekortárgy kapható, viszonylag olcsón), akkor hógömböt is készíthetnek.

A hógömb készítésének a leírása elérhető a Reftantáron.

Vedd figyelembe!

A hógömbbe lehetőleg csak műanyag tárgyakat rakjunk, mert a fém korrodál, a szerves anyag könnyen megbüdösödik, megrothad.

A télbefőtt (hógömb) készítése egy teljes tanórát is igénybe vehet!

Variáció

Befőttesüvegbe nemcsak dekorációs tárgyakat, hanem papírtekercsre írt szöveget, rajzot is elhelyezhetünk, mintha palackpostát készítenénk. Szerezzünk be ehhez egy nagyobb, szélesebb szájú befőttesüveget, amibe a gyerekek mind beletehetik majd a tekercseiket! Később bármikor felbonthatjuk a télbefőtt tekercseken tárolt ízeit, hangulatait.

Papírlapra rajzoljanak vagy írjanak le a gyerekek egy-egy olyan téli eseményt, hangulatot, ami számukra kedves, emlékezetes, és jó lesz rá később, akár nyáron is emlékezni. Aki az írást választja, az inkább prózában fogalmazzon! (Aki mégis verset szeretne írni, annak a szabadverset javasoljuk, mert a kötött szótagszámú, szabályos rímelésű vers könnyen megköti a gondolkodást. Így az élmény eredeti „íze” megváltozik.)

A papírlapot, ha túl széles, hajtsuk hosszában ketté, tekerjük fel, és kössük át szalaggal vagy vastagabb fonállal! Így helyezzük el a befőttesüvegben! Az üveg tetejére maradék textilanyagból készíthetnek a gyerekek kis fedőtakarót is. Ez a fedőnél szélesebb körlap, amit a fedőre hajtva zsineggel, fonállal kötünk meg.

